

ЗІРВАНИЙ ПІДСНІЖНИК КОХАННЯ НЕ ПРИНЕСЕ

У закладах освіти стартувала щорічна акція «Збережімо первоцвіти!». Аби врятувати тендітні перші квіти від людей, ласих до наживи, учні створюють картини, пишуть вірші й оповідання. Проте як би школярі творчо і креативно не підійшли до завдань, дорослі теж не мають залишатися осторонь. Кожному варто зарубати на носі, що, купуючи червонокнижні квіти, ви самі спонукаєте продавців їх зривати або, в гіршому випадку, по-варварськи видирати із землі.

На захист первоцвітів стала і старший науковий співробітник НПП «Подільські Товтри», кандидат біологічних наук Леся Горбняк-Юліна:

- Первоцвіти - джерело живлення для багатьох видів комах. Зникнуть первоцвіти - зникне величезна кількість метеликів, бджіл, джмелів, інших комах, які захищають ліс від шкідників. Деревачка почнуть хворіти і сохнути. Цей ланцюжок не важко продовжити аж до людини.

Більшість перших весняних квітів занесено до Червоної книги України, зокрема, це підсніжник білосніжний, шафран Гейфелів (крокус), цибуля ведмежа (черемша), сон великий, сон лучний (сон-трава), горицвіт весняний та інші. Ці рослини підлягають суворій охороні. Їх не можна зривати. У Національному природному парку «Подільські Товтри» квітнуть такі рідкісні первоцвіти, які потребують нашого захисту:

ПІДСНІЖНИК БІЛОСНІЖНИЙ. Рослина із підземними цибулинами і білосніжними квітами. Розмножується насінням і цибулинами. У багатьох країнах її називають «ключем від весни», а подоляни кажуть на неї - мартенка, скорозріст, снігурка, сніжноцвіт, проліска, тарас. Має квітка і наукову назву - галантус (від слів «гала» - молоко, «антос» - квітка), тобто «молочна квітка». Сьогодні підсніжник зникає внаслідок масового збирання квітів для букетів і викопування цибулин. На жаль, не всі знають, що, за легендою, ті, хто дарує, продає або купує підсніжники, ніколи не будуть щасливими у коханні!

ШАФРАН ГЕЙФЕЛІВ (крокус Гейфелів) - бульбоцибулинна рослина із поодинокими фіолетовими квітами - є «квіткою місяця», оскільки чим більше місячних днів, тим швидше шафран розвивається. Народні назви: крокус, брандуша, курочка, маслянка, сиротень. На Хмельниччині проходить східна межа поширення шафрану, що важливе для його збереження. Крокус найбільш повноцінно розвивається на родючому ґрунті, тому його іноді називають індикато-

Крокус

ром ґрунту. Застосовується у парфумерії та харчовій промисловості як барвник і приправа до страв. Як декоративну рослину шафран зривають для букетів, викопують для продажу і пересаджування на присадибні ділянки. В околицях міст шафран потерпає від надмірної рекреації, через це рідкісний вид шафрану потребує значної охорони.

СОН ВЕЛИКИЙ або СОН-ТРАВА - рослина із великими ліловими або фіолетовими квітами-дзвіночками. Розмножується лише насінням. Покрита густими, м'якими, золотавими або сріблястими ворсинками. Густе опушення сприяє високій холодостійкості. Наукова назва сон-трави - пульсатіла, що означає шелестіти, дзвеніти. І справді, на вітрі рухи ворсинок нагадують своєрідний дзвін. Ці рослини реагують на зміну погоди. У негоду вони неначе засинають, закриваючи квіти. Саме за це їх люди наділили різними епітетами: сон-трава, сон-зілля, сончик, самсончик, дурка, пухівка, праліска дзвінкова, бобрик, дзвіночок королеви. Проте сон-траву масово зривають для букетів, викопують для озеленення. Вид потерпає від ранньовесняного випалювання трави, забудови і розширення меж населених пунктів, надмірного випасання худоби.

ГОРИЦВІТ ВЕСНЯНИЙ - рослина із великими яскраво-жовтими квітами. Саме з яскравістю квітки і виглядом листя пов'язані народні назви: горицвіт ярий, гориквіт, пожарна квітка, жовтоцвіт, мак заячий, сосонка, терлич. Розмножується насінням і поділом куща. Ареал горицвіту із року в рік зменшується через масове збирання цих рослин.

ЦИБУЛЯ ВЕДМЕЖА - квітуча рослина із підземними цибулинами. Розмножується насінням і вегетативно. Цибуля ведмежа має своєрідний часниковий запах. У народі її називають: черемша, левурда, леверда, часник дикий. Рослини зникають унаслідок надмірного вирубування дерев. Листя цибулі масово збирають для приготування салатів. Викопують для пересаджування на присадибні ділянки.

Частина первоцвітів до Червоної книги України не занесені, проте охороняються на регіональному рівні, згідно з Переліком видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Хмельницької області. Масове зривання цих видів може призвести до того, що й вони опиняться на межі зникнення. Сюди належить первоцвіт весняний - рослина із жовтими квітами, яка розмножується насінням і вегетативно (поділом кореневища). Ще її називають золоті ключики, баранці, жовтуха, миколайчики тощо.

Ці та інші рідкісні рослини потребують нашої допомоги в охороні, збереженні та відтворенні. Саме для цього науковими співробітниками НПП «Подільські Товтри» розроблена «Програма охорони, збереження і відтворення рідкісних видів рослин на території НПП «Подільські Товтри» на 2014-2020 рр.», яка передбачає поетапне створення сприятливих умов для збереження і відтворення 17 рідкісних видів у місцях, де популяції зазнали впливу людини.

Із метою захисту весняних рослин щороку проводиться Всеукраїнська акція «Первоцвіт». На території НПП «Подільські Товтри» всі місця зростання рослин, занесених до Червоної книги України, взяті під охорону, а співробітники проводять рейди із виявлення незаконної діяльності щодо первоцвітів. Для порушників передбачено штраф у розмірі від 20 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів із конфіскацією незаконно добутого.